

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้มีแนวโน้มนิยมในการมอบภาระการอบรมเลี้ยงดูเด็กในระยะแรก เรียนให้กับโรงเรียนอนุบาลมากขึ้นเป็นลำดับ ทั้งนี้เพราะว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และชีวิตครอบครัวของชาวไทยที่ทำให้ผู้ปกครองเด็กต้องมีการะในการทำหน้าที่เลี้ยงชีพ ไม่มีเวลาสำหรับการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้เพียงพอประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเป็นเพราะความนิยมในการให้การศึกษาแก่เด็กตั้งแต่แรกก่อนเข้าเรียนของผู้ปกครอง โดยต้องการให้บุตรหลานของตนเรียนได้เร็วและพร้อมที่จะเรียนในชั้นต่อไปได้เป็นอย่างดี

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ และมีความเห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กในระยะต้น ๆ นั้นมีผลสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งกาย อารมณ์ สังคม และสติในวัยต่อ ๆ มาด้วย เด็กเมื่อแรกเกิดมาคือทุกคน แต่ที่มาเสียในตอนหลังนั้นเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมและการอบรมสั่งสอนไม่ถูกต้อง ฉะนั้นการที่จะให้เด็กเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคมของประเทศชาติได้นั้น จะต้องเริ่มต้นอบรมเลี้ยงดูที่ดีกันตั้งแต่เล็ก ๆ เด็กเล็กเป็นวัยที่เด็กกำลังเติบโต ถ้าหากอบรมเลี้ยงดูไม่ถูกต้อง ก็อาจจะทำให้ความเจริญงอกงามของเด็กทางด้านต่าง ๆ หยุดชะงักได้ จึงจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับนี้จะต้องเข้าใจในการให้การศึกษาอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้อง

ในการให้การศึกษาอบรมเลี้ยงดูเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการในทางพึงปรารถนา ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษานั้น เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ประสบการณ์เป็นหลักมูลฐานสำคัญยิ่งอันหนึ่งในการเรียนรู้ เด็กจะมีความเจริญงอกงามทั้ง ๔ ด้าน ก็ด้วยได้รับประสบการณ์ที่ถูกต้อง ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับนั้นขึ้นอยู่กับกิจกรรมและโปรแกรมการเรียนการสอนของผู้บริหารการศึกษา ครูและผู้ปกครอง จัดให้เด็กเป็นประสบการณ์สำคัญประการหนึ่ง ฉะนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ประสบการณ์ที่ดีที่ถูกต้องแก่เด็ก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาโดยเฉพาะครู จึงจำเป็นที่จะต้องเข้าใจในเรื่องนี้อย่างกว้างขวางไม่เฉพาะแต่เพียงในค่านจิตวิทยา พัฒนาการของเด็ก ฯลฯ ในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการ

การในการถ่ายเทหรือสื่อความหมายอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ครูจะต้องเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง เพื่อให้งั้นเกิดผลดีต่อการเรียนการสอน

ในองค์ประกอบของกระบวนการถ่ายเทที่สำคัญอันมีผู้ถ่ายเท (ครู) ผู้รับการถ่ายเท (นักเรียน) และสื่อ (อุปกรณ์การสอน) นี้ สื่อหรืออุปกรณ์การสอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในเรื่องเกี่ยวกับการให้การศึกษาอบรม เพราะว่าสื่อหรืออุปกรณ์สอนนั้นมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้อย่างมาก โดยสนองความต้องการในองค์ประกอบพื้นฐานของการเรียนรู้ ๔ ประการ คือ^๒

"เป็นแรงขับหรือแรงกระตุ้น - เช่น เด็กจะต้องการบางสิ่งบางอย่างก็สนองให้ได้

เป็นเครื่องล่อหรือสิ่งเร้า - เช่น ทำให้เด็กต้องหัดสังเกต

เป็นเครื่องให้แสดงปฏิกิริยาตอบสนอง หรือร่วมในกิจกรรม - เช่น เด็กต้องทำกิจกรรม
อย่างใดอย่างหนึ่ง

เป็นการให้รางวัล - เช่น ใ้รับสิ่งที่เด็กต้องการ"

นอกจากนี้จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นคุณค่าของสื่อทัศนวัสดุโดยทั่ว ๆ ไปดังนี้ คือ^๓

๑. สื่อทัศนวัสดุช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น

๒. สื่อทัศนวัสดุช่วยให้ผู้เรียนจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้มากขึ้นและจำได้นาน

^๑ สำเนา วราภรณ์, "กระบวนการในการถ่ายเท," คำบรรยายวิชาหลักและทฤษฎี
สื่อทัศนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓.

^๒ Neal E. Miller, "Research in Audio-Visual Communication,"
Research Principles and Practices in Visual Communication, (Washington:
Department of A-V Instruction of N.E.A., 1969), PP. 91-92.

^๓ สมพงษ์ ศิริเจริญ, เปรื่อง กุมุท, ชม ภูมิภาค และประสงค์ เอมรัฐ, คู่มือการใช้
สื่อทัศนวัสดุ. (โครงการพัฒนาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๐๖.) หน้า ๑๕ - ๑๖.

๓. โสตทัศนวัสดุช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ
๔. คุณลักษณะที่เป็นรูปธรรมและเป็นจริงของ โสตทัศนวัสดุช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างขวางขึ้น และเป็นแนวทางช่วยให้เข้าใจสิ่งอื่น ๆ ได้ดียิ่งขึ้นไปด้วย
๕. โสตทัศนวัสดุช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ศัพท์ได้ดียิ่งขึ้น
๖. โสตทัศนวัสดุจะช่วยให้เด็กที่เรียนช้าเรียนได้เร็วและมากขึ้น เด็กที่ฉลาดก็จะเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น
๗. โสตทัศนวัสดุนั้นถ้าได้ใช้อยู่เป็นประจำแล้ว สามารถเปลี่ยนความคิดและทัศนคติ หรือช่วยให้มีทัศนคติที่มั่นคงได้
๘. โสตทัศนวัสดุช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหา
๙. โสตทัศนวัสดุโดยเฉพาะภาพยนตร์จะช่วยเร่งทักษะในการเรียนรู้

สื่อหรือโสตทัศนวัสดุที่ใช้เป็นอุปกรณ์การเรียนการสอน ในระดับอนุบาลนั้นมีอยู่หลายชนิด ทั้งชนิดที่เข้ากับเครื่องฉาย และชนิดที่ไม่เข้ากับเครื่องฉาย นอกจากนี้ก็มีพวกที่เป็นกิจกรรม หนังสือก็จัดได้ว่าเป็นสื่อหรือเป็นโสตทัศนวัสดุที่สำคัญในการเรียนการสอนระดับอนุบาลประการหนึ่งด้วย เพราะฉะนั้นหนังสือสำหรับเด็กในระดับนี้จะทำหน้าที่เป็นสื่อ ดังนี้ คือ

๑. เป็นสื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เด็กได้พบเห็นในหนังสือ เช่น การแต่งกาย การเคารพนบนอบผู้ใหญ่ตามประเพณีไทย และศิลปวิทยาการต่าง ๆ ฯลฯ เป็นต้น
๒. หนังสือเป็นสื่อให้ข้อสนเทศเกี่ยวกับความรู้ต่าง ๆ ที่เด็กต้องการ เช่น เรื่องธรรมชาติศึกษา เรื่องสัตว์ ฯลฯ เป็นต้น
๓. หนังสือเป็นสื่อที่จะก่อให้เกิดพัฒนาการทางภาษา ทั้งการพูด การฟัง และการเขียน อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการเรียนรู้สิ่งอื่นต่อไป
๔. หนังสือเป็นสื่อสนองความต้องการ ทั้งในด้านความรัก ความอบอุ่น ความเพลิดเพลิน

ทำให้เกิดพัฒนาการทางอารมณ์ จากเรื่องราวที่เด็กอ่าน เด็กจะพบกับลักษณะตัวละครหรือเรื่องราวที่สนองความต้องการของเด็ก

หนังสืออ่านสำหรับเด็กเล็กที่มีคุณภาพที่ดี เหมาะสมกับเด็กระดับอนุบาลมีอยู่หลายชนิดเป็นต้นว่า หนังสือภาพ หนังสือนิทานประกอบภาพ หนังสือให้ความรู้ประกอบภาพ ตลอดจนหนังสือแบบเรียนเบื้องต้น ฯลฯ เป็นต้น หนังสือในแต่ละชนิดนี้จะมีคุณค่าในทางการศึกษา ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ก็ต่อเมื่อได้จัดทำขึ้นถูกต้องตามความเหมาะสมกับความสนใจของเด็ก และตามวิธีการของเด็กด้วย คุณสมบัติที่สำคัญที่จะต้องพิจารณาในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กเล็ก นอกจากในด้านเกี่ยวกับรูปเล่ม ขนาด เนื้อเรื่องสาระสำคัญ วิธีเสนอเรื่อง และสำนวนภาษาที่เข้าใจแล้ว ในด้านเกี่ยวกับภาพประกอบก็เป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จะต้องพิจารณาเพื่อให้หนังสือได้สนองวัตถุประสงค์ทางการศึกษาได้เต็มที่

ในการจัดทำภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเล็กนั้น จะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในค่านาง ๆ หลายประการ เป็นต้นว่า ในเรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กในทางกาย เช่น ทางสายตา หรือทางทัศนทางการรับรู้ของเด็ก การเรียนรู้ของเด็ก พื้นฐานวัฒนธรรม คุณลักษณะของภาพที่เหมาะสมแก่เด็กซึ่ง Travers ได้ศึกษางานวิจัยของผู้อื่นในหลาย ๆ ด้าน แล้วสรุปลักษณะภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเล็ก ในสาระสำคัญควรจะเป็นดังนี้ คือ ควรจะเป็นแบบเหมือนจริง มีลักษณะง่าย ๆ ไม่มีรายละเอียดซับซ้อน และมีคุณภาพสูง คือไม่ใช่เป็นภาพแบบนิ่งไม่มีชีวิตชีวา ต้องเป็นภาพแบบมีชีวิตชีวา มีลักษณะเคลื่อนไหวแบบง่าย ๆ ไม่ใช่เครื่องล่อหรือเครื่องขึ้นาทางที่จะให้เข้าใจรายละเอียดสลับซับซ้อนเกินไป นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวในตอนต่อไปที่จะต้องพิจารณาในเรื่องภาพประกอบหนังสือเด็ก เพื่อให้มีคุณค่าต่อการเรียนการสอนที่จะก่อให้เกิดพัฒนาการแก่เด็กตั้งแต่เริ่มต้นในวัยเด็กเล็ก

* ๕ Robert M.W. Travers , "The Design of Pictures for Teaching Children in Elementary School," A.V. Communication Review, 18:1 (Spring, 1970), 47 - 63. *

} u9 book

ตามหลักการข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้เคยศึกษาวิชาหนังสือสำหรับเด็กและได้สำรวจหนังสือ
 ในระดับต่าง ๆ มาบ้างพอสมควรมีความเห็นว่า ในปัจจุบันนี้หนังสือสำหรับเด็กชนิดต่าง ๆ มี
 จำนวนเพิ่มมากขึ้นพอสมควร ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากพัฒนาการของการพิมพ์ และพัฒนาการทางเทคนิค
 การจัดทำหนังสือสำหรับเด็กซึ่งได้พัฒนาไปกว้างขวางมาก ตลาดหนังสือสำหรับเด็กก็มีกว้างขวาง
 เพียงพอสำหรับที่จะลงทุนจัดทำหนังสือจำหน่ายได้คุ้มทุน นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีแนวโน้มมีใช้
 หนังสือประเภทที่เรียกว่าหนังสือสำหรับเด็กห้องสมุด ในการจัดการเรียน การสอนในระดับต่าง ๆ
 ตามแนวความคิดและความเชื่อถือในการจัดการศึกษาแผนใหม่เกี่ยวกับเรื่องการเรียน การสอน
 ตามเอกัตบุคคลและการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนหลาย ๆ ชนิดในการจัดกิจกรรมการเรียน การ
 สอนในแต่ละวิชา เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์กว้างขวางยิ่ง ๆ ขึ้น หนังสือประเภทหนังสือ
 สำหรับห้องสมุดจึงมีบทบาทอย่างมากในโครงการสอนการอ่านของระดับชั้นต่าง ๆ และมีจำนวน
 เพิ่มมากขึ้นพอสมควร โดยเฉพาะประเภทที่มีลักษณะเหมาะสมสำหรับผู้เริ่มอ่านหรือผู้ที่อ่านได้บ้าง
 พอสมควร และประเภทที่มีลักษณะอ่านได้ง่าย ๆ ใช้ภาษาหรือคำศัพท์ง่าย ๆ พอที่เด็กจะเข้าใจ
 อันมีลักษณะพิเศษนอกเหนือไปจากแบบเรียน (แต่ในเรื่องเกี่ยวกับภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก
 โดยเฉพาะระดับเด็กเล็กหรือระดับอนุบาล ในด้านคุณภาพที่จะก่อให้เกิดคุณค่าทางการศึกษานั้น
 ยังไม่เป็นที่แน่นอน ยังใช้ภาพประกอบแตกต่างกันหนังสือหลายเล่ม ก็ยังคงใช้ความสะดวกใน
 การจัดพิมพ์และหวังผลทางการค้ามากเกินไปภาพประกอบจึงไม่เหมาะสมกับเด็กในวัยนี้ ผู้วิจัย
 ได้สำรวจผลการวิจัยของผู้อื่นมาแล้วพบว่าการศึกษาเรื่องภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กระดับอนุบาล
 ยังไม่เคยมีผู้ใดทำการวิจัยไว้เป็นหลักฐานอ้างอิง มีแต่การวิจัยในระดับประถมและมัธยมเท่านั้น
 ในระดับอนุบาลหรือระดับเด็กเล็กส่วนมากเป็นงานค้นคว้าศึกษาตามความสนใจของผู้เขียนหนังสือ
 สำหรับเด็ก และสถาบันที่สอนระดับอนุบาล ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าการเรียน การสอนเรื่อง
 อนุบาลศึกษาในระดับชั้นอุดมศึกษาของประเทศไทยยังไม่มีจัดสอนเป็นหลักสูตร โดยเฉพาะ มีแต่
 ระดับสถาบันค้นคว้าเรื่องเด็กและการฝึกหัดครูระดับวิทยาลัย ผลงานวิจัยเรื่องภาพประกอบหนังสือ
 สำหรับเด็กระดับอนุบาลจึงยังไม่ปรากฏ และจากการเล็งเห็นความสำคัญของการให้การ
 ศึกษาอบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่เล็ก ๆ และความสำคัญของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเล็กนี้
 ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อหากฎเกณฑ์ในการสร้างภาพประกอบหนังสือ
 สำหรับเด็กระดับอนุบาล เพราะว่าการเรียนการสอนในระดับนี้นับว่าสำคัญที่สุดระยะหนึ่ง

ที่จะเป็นการสร้างความพร้อมให้แก่เด็ก การเรียนการสอนในระดับนี้จำต้องให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงมากที่สุดเท่าที่จะจัดให้ได้ หนังสือสำหรับเด็กเล็กที่ดีมีภาพประกอบที่ดี จะช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์กว้างขวางมีความพร้อมทางด้านภาษา มีความอบอุ่น รู้จักการเข้าสังคม ได้รับประสบการณ์ที่จะเป็นพื้นฐานที่ถูกต้องที่จะเรียนในระดับต่อไปได้ การวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนหรือผู้จัดทำหนังสือสำหรับเด็กระดับอนุบาล เพื่อให้ได้มาตรฐานเหมาะสมกับสภาพและระดับวุฒิภาวะของเด็กในวัยนี้ และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาพัฒนาการของเด็กในด้านการรับรู้ทางทัศนะ ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้อย่างถูกต้องตามความสนใจของเด็กและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ความมุ่งหมายทั่วไป

เพื่อศึกษาในเรื่องหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องของภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็กนักเรียนในระดับอนุบาล โดยเลือกภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็กที่ผลิตขึ้นในประเทศมาพิจารณา มีลักษณะถูกต้องเหมาะสมหรือไม่เพียงใด เพื่อจะเป็นพื้นฐานในการพิจารณาสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเล็กต่อไป และจะกำหนดแก้ไขให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็กในระดับนี้ และการวิจัยนี้ยังไม่เคยทำในประเทศไทย จะได้เป็นแนวทางในการวิจัยอื่น ๆ เป็นต้นว่า ขนาด ตัวอักษร ขนาด และเนื้อหาของหนังสือและอื่น ๆ ในอนาคต เพื่อประโยชน์ในการสร้างภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนดีขึ้น

ความมุ่งหมายเฉพาะ

๑. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการสร้างลักษณะของภาพประกอบ ในหนังสือสำหรับเด็กอนุบาลที่ถูกต้องสำหรับเด็กนักเรียนในวัยเด็กเล็ก เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างภาพให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก
๒. เพื่อศึกษาคุณค่าของสีที่เหมาะสมกับความสนใจของเด็กนักเรียนในวัยนี้
๓. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของสีและลักษณะของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาลที่ถูกต้อง เพื่อเป็นหลักในการสร้างภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จำกัดอยู่ในขอบเขตตามความมุ่งหมายที่วางไว้ มีขอบเขตดังนี้ คือ

๑. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการทดลอง เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ ๒ ทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน ๑,๔๐ คน ชาย ๕๐ คน หญิง ๕๐ คน จากโรงเรียนอนุบาลในนครหลวงกรุงเทพธนบุรี ๕ แห่ง

๒. กำหนดภาพที่สร้างขึ้นสำหรับการทดลองเป็นภาพขนาดเต็มหน้า ๕"x ๗" มี ๓ ประเภท คือ

๒.๑ ภาพถ่าย

๒.๒ ภาพวาดเหมือนจริง

๒.๓ ภาพมารยาทหรือภาพประดิษฐ์มีลักษณะง่าย ๆ

๓. กำหนดลีสี่ประกอบภาพที่ใช้ในการทดลองของภาพแต่ละชนิดตามข้อ ๒.ไว้ดังนี้ คือ

๓.๑ ลีสี่ขาวดำ

๓.๓ และสี่ ๑ สี

๓.๒ ลีสี่หลายสี

๔. ภาพที่สร้างขึ้นสำหรับการทดลองทั้งหมดมีจำนวน ๓๓ ภาพ แบ่งเป็น ๕ ชุด

ชุดที่ ๑ - ๓ มีชุดละ ๕ ภาพ ชุดที่ ๔ มี ๓ ภาพ ชุดที่ ๕ มี ๑๕ ภาพ

๕. สำหรับภาพวาดใช้วาดลงบนกระดาษวาดเขียน ภาพขาวดำใช้หมึกอินเดียนอิงส์สีดำ ส่วนภาพวาดสี ใช้สีน้ำโปสเตอร์

สำหรับภาพถ่าย ภาพถ่ายขาวดำและภาพถ่ายสีธรรมชาติ ถ่ายจากของจริง

๖. นำภาพที่วาดแล้วไปทดลองให้นักเรียนเลือกดูความสนใจของนักเรียนจากการเลือกภาพแล้วนำผลมาวิเคราะห์โดยคำนึงถึงเฉพาะลักษณะภาพ และสี

สมมุติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่านักเรียนอนุบาลชอบภาพประกอบหนังสือระดับอนุบาลเท่ากันทุกลักษณะ

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้ คือ

- ๑. ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถจะเป็นแนวทางหรือกฎเกณฑ์สำหรับครู บรรณาธิการ และ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในระดับนี้ ใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาคัดเลือกภาพประกอบการสอนในระดับอนุบาลให้ถูกต้องเหมาะสมกับเด็ก
- ๒. ผลที่ได้จากการวิจัย อาจนำไปประยุกต์ใช้กับการเขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กวัยก่อนอ่านออกเขียนได้ เพื่อให้ได้หนังสือที่ถูกต้องเหมาะสม

คำจำกัดความ

เพื่อความกระจ่างในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงขอให้ความหมายของคำบางคำดังนี้ คือ

- ๑. โสตทัศนวัสดุ หมายถึงอุปกรณ์การเรียน การสอนต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยประสาทตาและหู เป็นเครื่องรับรู้ อาจจะเป็นเครื่องมือวัสดุ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างดีที่สุด เช่น แผ่นเสียง รูปภาพ การเล่นร้องรำทำเพลง ฯลฯ เป็นต้น
- ๒. ความสนใจของเด็กเล็ก คือความสนใจของเด็กในวัยอายุประมาณ ๒ - ๕ ปี ซึ่งอาจจะแบ่งความสนใจออกเป็น ๒ วัย เพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องภาพประกอบแบบเรียนได้ดังนี้ คือ

ระหว่างอายุ ๒ - ๔ ปี

- เด็กจะสนใจกับตนเอง รูปเด็กอื่น ๆ ชอบฟังคำพูดที่คล้องจองกัน การแหกค้อม การร้องเพลง เริ่มพูดเป็นคำ ๆ จำคำใหม่ ๆ ชอบดูสีโดยเฉพาะสีสด ๆ ชอบสัตว์ ชอบรูปรถไฟ รถยนต์ ชอบดูหนังสือมีรูปมาก ๆ

ระหว่างอายุ ๔ - ๖ ปี

- สนใจกับตนเองน้อยลง แต่กับสิ่งแวดลอมภายนอกมากขึ้น
- ชอบฟังนิทาน นิยายต่าง ๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับสัตว์ ชอบฟังสำเนียงคล้องจอง คำพูดซ้ำ ๆ

ซ้ำ ๆ

ขอตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งข้ออนุมานไว้ดังนี้คือ

๑. ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาลจะต้องแตกต่างกว่าระดับเด็กโตกว่า กล่าวคือเด็กวัยต่างกันย่อมชอบภาพต่างกัน
๒. ภาพที่ใช้ทดสอบเป็นภาพที่ได้ใช้หลักเกณฑ์สากลที่ได้มีผู้วิจัยค้นคว้าศึกษาจากงานวิจัยศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาปรับให้เข้ากับลักษณะสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ถือได้ว่ามีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้

รายงานการวิจัยและการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยและศึกษาค้นคว้าในประเทศไทย

การวิจัยเรื่องแบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาลยังไม่เคยมีการวิจัยในประเทศไทยเลย แต่ก็ได้มีผู้เห็นความสำคัญของสื่ออุปกรณ์การสอนระดับอนุบาล และหลักเกณฑ์การเขียนภาพประกอบแบบเรียนระดับประถมศึกษา และมีขุมศึกษาที่ได้ทำการวิจัยและศึกษาค้นคว้าอยู่ ๔ ราย คือ

สุภาพร ประหัสฐานกูร^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สีของอุปกรณ์การสอนที่นักเรียนระดับอนุบาลในจังหวัดพระนครชอบ" เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาหลักการเลือกสีของอุปกรณ์การสอนสำหรับเด็กนักเรียนระดับอนุบาลในจังหวัดพระนคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ลูกบาศก์สีขนาด ๑ ลูกบาศก์นิ้วที่สร้างขึ้นตามหลักเกณฑ์ของสี ๔ จำพวก คือ สีปฐมภูมิ สีทุติยภูมิ สีตติยภูมิ และสีขาวดำรวม ๑๔ สี จำนวน ๑๐ ชุดให้นักเรียนเลือกตามลำดับความ

^๑ สุภาพร ประหัสฐานกูร, "สีของอุปกรณ์การสอนที่นักเรียนระดับอนุบาลในจังหวัดพระนคร ชอบ", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, - ๒๕๑๔.

ชอบจากมากไปหาน้อย โดยใช้ทดสอบกับประชากรชายหญิงจำนวน ๑๐๐ คน จากโรงเรียน
อนุบาล ๕ โรงเรียนในจังหวัดพระนคร

ผลของการวิจัยพบว่าคะแนนที่อุปกรณ์แต่ละสีได้รับเลือกมีความแตกต่างกันที่ระดับความมี
นัยสำคัญ ๑ เปอร์เซ็นต์ สีที่มีนักเรียนชอบมากที่สุดคือ สีแดง (๘.๓๘) รองลงมาคือสีเหลือง
(๓.๖๒) สีแสด (๒.๐๓) สีแสดเหลือง (๒.๐๓) สีเขียวเหลือง (๕.๘๕) สีแสดแดง (๕.๓๘)
สีขา (๕.๒๘) สีน้ำเงิน (๕.๒๓) สีเขียว (๔.๕๕) สีม่วงน้ำเงิน (๔.๓๘) สีม่วงแดง (๔.๒๒)
สีม่วง (๓.๘๘) สีเขียวน้ำเงิน (๓.๕๐) และสีคำ (๓.๓๑)

คะแนนที่อุปกรณ์แต่ละจำพวกสีได้รับ มีความแตกต่างกันมีนัยสำคัญ

จำพวกสีที่นักเรียนระดับอนุบาลชอบมากที่สุด คือ สีปฐมภูมิ (๓.๒๓) รองลงมาคือสีศย
ภูมิ (๕.๐๘) สีทุติยภูมิ (๔.๕๘) สีขาว-คำ (๔.๓๘)

นักเรียนในระดับอนุบาลชอบสีอุ่นมากกว่าสีเย็น

นักเรียนในระดับอนุบาลชอบสีขาซึ่งมีค่าความสว่างสูงสุดมากกว่าสีคำซึ่งมีค่าความมืด
สูงสุด

จากผลการวิจัยผู้วิจัยสรุปว่าการเลือกสีของอุปกรณ์การสอนสำหรับนักเรียนระดับอนุบาล
ควรใช้สีปฐมภูมิ สีอุ่น และสีผสมสีขา เพราะนอกจากจะเป็นประเภทสีที่นักเรียนชอบแล้ว สี
เหล่านี้ยังเป็นสีสดใสที่จะดึงดูดใจนักเรียนได้มาก จะช่วยเน้นให้บรรยากาศในห้องเรียนสดใส
ยิ่งขึ้น ในการพิจารณาเลือกสีควรคำนึงถึงความตัดกันของสี เพราะนักเรียนในระดับนี้ยังขาด
ความสามารถในการแยกแยะสี นอกจากนี้ยังเสนอแนะครูปิจารณาจัดหาแท่งไม้ทาสีใช้ในการ
จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ และสังคมของเด็ก

สุนันท์ จุฑะศร^๒ ได้ทำการวิจัย "เรื่องการวิเคราะห์ความสำคัญของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนที่มีต่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย"

จุดมุ่งหมายในการศึกษา คือ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของภาพประกอบแบบเรียนที่นักเรียนชอบ โดยได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๐๐ คน ทั้งชายและหญิง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ของโรงเรียน ๕ แห่งในจังหวัดพระนคร ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็นสองประเภท ประเภทแรกเป็นการศึกษาเพื่อหาแบบ สีสัน และขนาดของภาพที่นักเรียนชอบ ใช้ภาพที่สร้างขึ้นเองให้มีแบบ สีสัน และขนาดต่าง ๆ กันเป็นเครื่องมือ ส่วนประเภทที่สองเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบว่าภาพประกอบแบบเรียนของสำนักพิมพ์สามแห่งที่ใช้อยู่ในระดับประถมศึกษาตอนต้นนั้น นักเรียนชอบภาพในแบบเรียนของสำนักพิมพ์ใดมากที่สุดเพียงใด

การศึกษาประเภทแรก ผู้วิจัยสร้างภาพขึ้นมาสามชุด ชุดแรกประกอบด้วยภาพ ๓ แบบ คือ ภาพสเกตซ์เหมือนจริง ภาพถ่าย และภาพเขียนหยาบ ชุดที่สองประกอบด้วย ภาพหลายสี และภาพขาวดำ ซึ่งมี ๓ แบบ รวมเป็น ๖ ภาพ ชุดที่สามประกอบด้วยภาพขนาดครึ่งหน้า และภาพเต็มหน้าซึ่งเป็นภาพหลายสี ภาพขาวดำ และมี ๓ แบบ รวม ๒๔ ภาพ ผู้วิจัยได้นำภาพแต่ละชุดให้กลุ่มตัวอย่างดู และให้เลือกว่าตนชอบภาพใดมากที่สุดในแต่ละชุด

การศึกษาประเภทที่สอง ผู้วิจัยเลือกแบบเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๔ ชั้นละ ๓ เล่มของสามสำนักพิมพ์ เลือกภาพประกอบที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันจากแบบเรียนทั้งสามเล่ม แล้วให้นักเรียนดูว่า ตนชอบภาพจากหนังสือเล่มใดมากที่สุด ภาพทั้งหมดมีชั้นละ ๑๐ ชุด (ชุดละ ๓ ภาพ จากแบบเรียนต่างสำนักพิมพ์กัน เล่มละ ๑ ภาพ)

^๒ สุนันท์ จุฑะศร, "การวิเคราะห์ความสำคัญของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนที่มีต่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษา แผนกโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๕.

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาค้างนี้ไว้ดังนี้

๑. ภาพเขียนหยาบมีรายละเอียดน้อย เข้าใจง่าย ได้รับความสนใจมากที่สุด ภาพถ่ายได้รับความสนใจปานกลาง ส่วนภาพวาดเหมือนจริงได้รับความสนใจน้อยที่สุด
๒. ภาพหลายสี ได้รับความสนใจมากกว่าภาพขาวดำ
๓. ภาพขนาดใหญ่ ได้รับความสนใจมากกว่าภาพขนาดเล็ก ภาพเขียนหยาบขนาดใหญ่ ได้รับความสนใจมากที่สุด
๔. ภาพประกอบแบบเรียนของไทยวัฒนาพานิช ได้รับความสนใจมากกว่าอีกสองสำนักพิมพ์
๕. แบบเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นของไทย ส่วนใหญ่มีขนาดเล็กกว่าครึ่งหน้า

วูชิ แตรสังข์^๓ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาแบบ สี และขนาดของภาพประกอบแบบเรียนที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบ" เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔

โดยมีจุดมุ่งหมาย คือต้องการทราบว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบภาพประกอบแบบเรียนที่มีลักษณะเป็นอย่างไร โดยศึกษากับนักเรียน ๒ กลุ่ม กลุ่มละ ๓๐๐ คน ให้แต่ละกลุ่มดูภาพซึ่งมีเนื้อหากุ่มละเนื้อหา แต่แบบ สี และขนาดของภาพเป็นทำนองเดียวกันทั้งสองกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็นของตนว่าชอบภาพแต่ละลักษณะมาก น้อยเพียงใด วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี SCALING JUDGEMENT

ผลปรากฏว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือหญิงในระดับชั้นใด ชอบภาพถ่ายมากกว่าภาพวาดแรงแงหรือภาพวาดลายเส้น ชอบภาพหลายสีแบบธรรมชาติมากกว่าภาพขาวดำ หรือภาพสีเดียว ชอบภาพขนาดใหญ่มากกว่าภาพขนาดกลางและภาพขนาดเล็ก อิทธิพล

^๓ วูชิ แตรสังข์, "การศึกษาแบบ สี และขนาดของภาพประกอบแบบเรียนที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบ", "ปริปัญานิพนธ์มหาบัณฑิต วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๑๔.

ของแบบ สี่ และขนาดของภาพมีต่อการเลือกภาพของนักเรียนชายอายุ ๑๓ ปีที่เรียนอยู่ในชั้น ป.๗ มากกว่า ต่อการเลือกภาพของนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ อย่างไรก็ตามแบบของภาพมีอิทธิพลต่อการเลือกภาพของนักเรียนมากที่สุด และขนาดมีอิทธิพลน้อยที่สุด กล่าวคือถ้าใช้ภาพถ่ายแทนภาพลายเส้น หรือภาพแรเงา จะทำให้ภาพนั้นดึงดูดความสนใจได้มากขึ้นเป็นอันมาก แต่ถ้าใช้ภาพขนาดใหญ่แทนภาพขนาดกลาง หรือภาพขนาดเล็ก นักเรียนจะสนใจภาพนั้นเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

พินุช ภาสุรภัทร^๔ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "หลักเกณฑ์ในการสร้างภาพประกอบหนังสือแบบเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒

เพื่อศึกษาหาหลักเกณฑ์ในการสร้างภาพประกอบหนังสือแบบเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบทดสอบ ๒ ประเภทคือ ประเภทที่ ๑ ได้แก่ ภาพวาดขาวดำ ภาพวาดสี ภาพถ่ายขาวดำ ภาพถ่ายสี รวมทั้งสิ้น ๑๒ ชุด ให้นักเรียนเลือกเปรียบเทียบกับแบบที่ ๒ ซึ่งเป็นภาพจากหนังสือแบบเรียน ๑๒ ภาพ โดยใช้ทดสอบกับประชากรเพศชายและหญิง ๒๐๐ คน จากโรงเรียนต่อไปนี้ คือ โรงเรียนสหศึกษารัฐบาล โรงเรียนสหศึกษาราชภัฏ โรงเรียนรัฐบาล ชาย-หญิง โรงเรียนราชภัฏ ชาย-หญิง

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายชอบภาพวาดเหมือนของจริงมากกว่าภาพถ่าย เพราะเน้นรายละเอียดได้ชัดเจนกว่า ความสนใจเกี่ยวกับสีนั้น นักเรียนชอบภาพสีหลายสีมากกว่าภาพขาวดำ และนักเรียนชอบภาพวาดเหมือนของจริงหลายสีมากที่สุด ภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักเกณฑ์ได้รับการเลือกมากกว่าภาพในหนังสือแบบเรียน

จากผลวิจัยผู้วิจัยสรุปว่า ควรมีการปรับปรุงแก้ไขแบบเรียนที่มีอยู่ในด้านความถูกต้องของคุณลักษณะของภาพ โดยเฉพาะภาพสีมีความสำคัญต่อการเรียนรู้เป็นอย่างมาก

^๔ พินุช ภาสุรภัทร, "หลักเกณฑ์ในการสร้างภาพประกอบหนังสือแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๒.

สมพงษ์ ศิริเจริญ ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรูปภาพโดยอ้างถึงหลักการวิจัยเกี่ยวกับรูปภาพไว้ดังนี้ คือ

๑. รูปภาพในหนังสือช่วยเราความสนใจของผู้อ่านอย่างได้ผล
๒. รูปภาพช่วยแปลความหมายของเนื้อหาในตำรา
๓. รูปภาพช่วยให้ผู้อ่านจดจำเนื้อหาจากตำราได้ดีขึ้น
๔. ภาพสีจะช่วยเพิ่มความสนใจและความเป็นจริงได้ดีกว่าภาพขาวดำ
๕. ภาพยิ่งมีขนาดใหญ่ขึ้นเพียงใด ก็จะช่วยดึงดูดความสนใจได้มากขึ้นเพียงนั้น
๖. คำบรรยายประกอบภาพนั้นควรจะเขียนให้สมบูรณ์เท่าที่จะทำได้ เช่นควรจะเขียนเรื่องย่อ ๆ ซึ่งยากที่จะแสดงให้เห็นได้จากภาพ ความหมายที่เกี่ยวข้องหรือขยายความของรูปภาพนั้น เป็นต้น
๗. เด็ก ๆ ชอบรูปภาพขนาดเต็มหน้า หรือครึ่งหน้ามากกว่าขนาดอื่น ๆ
๘. เพื่อให้ได้ผลอย่างเต็มที่หนังสือควรมีรูปภาพประมาณครึ่งหนึ่งของเล่ม
๙. ผลของภาพนั้นจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเนื้อหาของเรื่องนั้นว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวกับชีวิตและความสนใจของผู้อ่านเพียงใด
๑๐. ลักษณะหรือส่วนที่สำคัญของภาพนั้น ควรจะอยู่ตรงกลางหรือใกล้มุมซ้ายของภาพ
๑๑. ผู้ดูจะแปลความหมายของภาพได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับว่าเราจะสามารถเลือกภาพให้มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของผู้ดูได้ดีเพียงใด

การวิจัยและการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

ได้มีการวิจัยและค้นคว้าที่เกี่ยวกับภาพประกอบหนังสือในแง่ต่าง ๆ ไว้มากมายพอจะ

จำแนกได้เป็น :

๑. การวิจัยและการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับทฤษฎีการรับรู้
๒. การวิจัยและการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับลักษณะของภาพประกอบหนังสือ
๓. การวิจัยและการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณค่าของภาพ

การวิจัยและการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการรับรู้ (Perception)

ได้มีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการรับรู้ในเรื่องเกี่ยวกับภาพว่าเด็กแต่ละวัยมีพัฒนาการการรับรู้อย่างไร เช่นศึกษาว่าในวัยใดจึงมีความสามารถที่จะแปลความหมายหรือเข้าใจลักษณะการเคลื่อนไหวภายในได้ หรือการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการรับรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อีกหลายประการเพื่อประโยชน์ต่อการออกแบบวัสดุทัศนวัสดุให้มีคุณค่าทางการศึกษา เช่น

Ames^b และผู้ร่วมงานได้ศึกษาพัฒนาการทางทักษะเกี่ยวกับการรับรู้ในการดูภาพของเด็กเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๓ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสังเกตเด็กอายุ ๒ ถึง ๑๐ ปี โดยใช้ชุดทดสอบ Rorschach ให้เด็กทำ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่าเด็กเล็กจะดูภาพในส่วนที่เป็นรายละเอียดเป็นส่วน ๆ ยังไม่สามารถที่จะดูภาพเป็นส่วนรวมได้ เด็กที่ดูภาพเป็นส่วนรวมได้ส่วนใหญ่เป็นเด็กโต

Elkind^c และผู้ร่วมงานได้ค้นคว้าศึกษาทำนองเดียวกับ Ames ใน ค.ศ. ๑๙๖๔ ได้ใช้ภาพที่สร้างขึ้นเพื่อการทดสอบ ๓ แบบ คือ แบบที่ ๑ ไข่มุกต่าง ๆ จัดให้เป็นรูปปลา แบบที่ ๒ ไข่มุกไม้ต่าง ๆ จัดเป็นรูปคน และแบบที่ ๓ ไข่มุกยี่ราฟ ๒ ตัว หันหน้าเข้าหากันให้มีช่องว่างระหว่างหน้าของยี่ราฟทั้ง ๒ ตัวนี้เป็นรูปหัวใจ นำภาพทั้ง ๓ นี้ไปให้เด็กอายุ ๔ ถึง ๙ ปีดู

^b Robert M.W.Travers, loc. cit.

^c Travers, loc cit.

แล้วให้เด็กตอบคำถามว่าเป็นภาพอะไร จากการทดลองศึกษาคั้งนี้ปรากฏว่า การรับรู้ของเด็กที่มีอายุต่ำสุดในกลุ่มนี้ พิจารณาภาพในส่วนปลีกย่อยเป็นส่วน ๆ มากกว่าดูรูปได้เป็นส่วนรวม สำหรับเด็กอายุสูงสุดในกลุ่ม ๘ ปี นั้นสามารถพิจารณาส่วนย่อยรายละเอียดของภาพที่เป็นส่วนๆ มาสัมพันธ์กันเป็นส่วนรวมได้

Meili - Dworetzki^๘ ได้ทำการศึกษาเรื่องทำนองเดียวกันกับ Elkind ใน ค.ศ. ๑๙๕๖ ได้ผลปรากฏว่าเด็กเล็กพิจารณาภาพเป็นส่วนรวมมากกว่าเป็นส่วนย่อย ๆ และถ้าให้เด็กดูส่วนย่อย ๆ เป็นส่วน ๆ ในครั้งแรกก่อนแล้วให้เด็กดูเป็นส่วนรวมในครั้งต่อไปแล้วปรากฏว่าความสามารถในการพิจารณาเป็นส่วนย่อยและส่วนรวมของเด็กมีผลเท่า ๆ กัน

ข้อค้นพบจากการศึกษาของ Elkind และ Ames นี้จะเห็นได้ว่าตรงกันกับเรื่องพัฒนาการรับรู้ของเด็กซึ่งได้มีผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเรื่องการรับรู้ของเด็กไว้ว่า เด็กยิ่งโตขึ้นยิ่งมีความสามารถที่จะเข้าใจและรับรู้สิ่งเร้าที่มีลักษณะซับซ้อนขึ้นและการแปลความหมายสิ่งที่ยพบเห็นได้เป็นส่วนรวมก็จะกระทำได้มากขึ้นตามอายุที่โตขึ้น และในเรื่องความเข้าใจในส่วนสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของส่วนย่อย ๆ เพื่อให้เข้าใจในส่วนรวมนั้นก็ เป็นงานที่เด็กเล็กและเด็กโตทำได้ต่างกัน กล่าวคือเด็กโตจะรับรู้และสามารถแสดงออกในส่วนที่สลับซับซ้อนได้มากขึ้นกว่าเด็กเล็กนั่นเอง

Piaget^๙ ได้วิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับการรับรู้ของเด็กและได้เขียนบทความเกี่ยวกับการรับรู้ที่เขาได้ศึกษาไว้มากมาย ในข้อเขียนและงานวิจัยค้นคว้าของ Piaget กล่าวยืนยันว่าพัฒนาการการรับรู้ของเด็กนั้นประกอบด้วยส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องด้วย ๒ ประการตามที่ Piaget ให้คำจำกัดความว่า "ส่วนรวมและส่วนกระจายในค่านต่าง ๆ ของการรับรู้" และ "ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะของเด็กในการรับรู้ในการที่จะสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ"

^๘ Ibid. p. 53

^๙ Ibid.

เด็กจะพัฒนาไปตามวัยที่โตขึ้น

ในประเด็นหนึ่งเกี่ยวกับการรับรู้ Piaget อธิบายให้เห็นว่า การที่เด็กเล็กวาดรูปต่าง ๆ มีส่วนประกอบที่ไม่ถูกต้อง เช่น วาดรูปบ้านแทนที่จะตั้งตรงกลับกลายเป็นบ้านล้มลงกับพื้น หรือวาดรูปคนยืนกลายเป็นคนนอน นี่เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าเด็กมีปัญหาในเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับช่องว่าง (space) ซึ่งเราจะสรุปว่าเด็กมีการรับรู้ผิดไม่ได้ เด็กมีความสามารถในการรับรู้ที่รับรู้จักโลกภายนอกเหมือนกับผู้ใหญ่ เช่น เห็นบ้านตั้งบนพื้นดิน คนยืนตั้งตรงกับพื้น เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แต่ที่เด็กไม่สามารถแสดงออกได้ เช่น เด็กไม่สามารถวาดรูปได้ดังที่เด็กเห็นหรือมีความรับรู้ในสิ่งที่จะวาดมาเพราะว่าความสามารถที่จะเข้าใจในเรื่องกฎเกณฑ์และการใช้ข้อสนเทศต่าง ๆ ตลอดจนความสามารถในการแสดงออกที่จะพิจารณาในส่วนรวมยังมีขีดจำกัด เช่น ยังไม่รู้ว่ากฎเกณฑ์การเขียนรูปคนยืนนั้นจะต้องให้ตั้งตรงกับพื้นไม่ใช่ขนอนราบลงกับพื้นจึงทำให้เด็กแสดงออกมาเช่น วาดรูปออกมาไม่ได้ดังที่เด็กมีการรับรู้ หรือเห็นมา

Miller^{๑๐} ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ของเด็กใน ค.ศ. ๑๙๓๕ โดยทดลองกับเด็ก Grade ๓ จำนวน ๑๐๐ คน ให้ดูภาพ ๒ ภาพเป็นภาพที่ตัดมาจากหนังสือแบบเรียนใน Grade ๓ เนื้อหาของภาพมีส่วนที่เป็นองค์ประกอบรายละเอียดแยกกันมากกว่าที่จะมีลักษณะรวม ผลการวิจัยปรากฏว่าเด็กสามารถเข้าใจลักษณะสำคัญของส่วนต่าง ๆ ของภาพที่จะทำให้เข้าใจภาพได้ว่าเป็นภาพอะไรเพียง ๑๘.๕ เปอร์เซ็นต์เท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าถ้าครูกระตุ้นแนะนำให้เด็กตั้งใจสนใจในรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ของภาพ โดยใช้ภาพที่เด็กยังไม่เคยดูมาก่อนแล้วพบว่าเด็กสามารถเห็นองค์ประกอบของภาพที่มีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ความหมายของภาพเด็กแต่ละวัยแตกต่างกันอย่างไร ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผลที่น่าพอใจเพราะประชากรที่ใช้มีจำนวนน้อยเกินไป

^{๑๐} William A. Miller, "Reading with and Without Pictures," The Elementary School Journal, ๓๘. (๑๙๒๘), ๒๗๒ - ๒๘๑.

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเด็กระดับประถมศึกษาตอนต้น ยังมีปัญหาข้อยุ่ยากในการรับรู้และความเข้าใจการสัมพันธ์ขององค์ประกอบส่วนย่อย ๆ ของภาพ ซึ่งก็หมายความว่าเด็กเล็กยังไม่สามารถเข้าใจองค์ประกอบของภาพชนิดที่มีลักษณะแบบเคลื่อนไหวนั่นเอง

Travers^{๑๑} ได้ทำการวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับการรับรู้ในการดูภาพของเด็กใน ค.ศ. ๑๙๖๕ ผู้วิจัยได้ใช้ภาพให้เด็กดูในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ประมาณ ๑ วินาที แล้วให้เด็กตอบว่าเห็นภาพอะไรแล้วให้เด็กดูภาพเดิม นั่นอีกแล้วถามว่าเด็กเห็นภาพอะไร ทำซ้ำ ๆ กัน เช่นนี้คนละ ๑๐ ครั้ง ใช้ประชากรที่เป็นเด็กแรกเรียนอายุเฉลี่ย ๔ ปี กลุ่มหนึ่งและเด็ก Grade ๖ อายุเฉลี่ย ๑๒ ปีอีกกลุ่มหนึ่ง จากผลการวิจัยค้นคว้าครั้งนี้ปรากฏว่าเด็กเล็กตอบคำถามสิ่งที่เด็กพบเห็นทั้ง ๑๐ ครั้งซ้ำ ๆ กันทุกครั้งเหมือนกันตั้งแต่ครั้งที่ ๑ ถึง ๑๐ ในส่วนส่วนหนึ่งของภาพเท่านั้นเป็นส่วนมาก ทั้งนี้เพราะว่าเด็กเล็กยังไม่สามารถเข้าใจในส่นประกอบอื่น ๆ ของภาพที่จะมองเห็นเป็นรูปร่างส่วนรวมเป็นภาพอะไรได้และพบว่าเด็กเล็กดูภาพที่มีลักษณะเคลื่อนไหวได้เพียงไม่กี่คน ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะเป็นเพราะความจำกัดของการรับรู้ของเด็กซึ่งผู้วิจัยได้ให้ดูภาพในระยะเวลาสั้นเกินไปสำหรับความสามารถของเด็ก เด็กจึงมีผลทำให้เด็กไม่สามารถมองเห็นหรือเข้าใจในลักษณะการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังให้ความเห็นว่าจากการวิจัยครั้งนี้ในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งนี้ สามีส่วนช่วยทำให้นักเรียนมองเห็นภาพมีลักษณะแบบเคลื่อนไหวได้ ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าสำหรับภาพในระดับชั้นประถมต้นควรจะเป็นภาพง่าย ๆ เด็กจะมีความสามารถในการรับรู้ในภาพที่มีลักษณะการเคลื่อนไหวได้เมื่อมีระดับอายุประมาณ Grade ๓-๔

Vernon^{๑๒} ได้ทำการทดลองในเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้ของเด็กได้ผลปรากฏว่าพัฒนาการทางรับรู้ในการมองเห็นและการได้ยินนั้นเป็นลักษณะต้นตัวมากกว่าเฉื่อยชา เด็กจะสนใจ

^{๑๑} Travers, loc.cit.

^{๑๒} M.D.Vernon "The Development of Perception in Children,"

ข้อสนเหตุต่าง ๆ จากโลกภายนอก เด็กต้องการค้นหาและให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เขาพอใจมากกว่าที่จะเกิดจากประสาทสัมผัสของเด็กเอง เด็กจะค้นหาและเหนี่ยวนำผู้ใหญ่ให้เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายและข้อสนเหตุที่เขาต้องการความสามารถในการรับรู้และการให้เหตุผลจะเกิดขึ้นจากการปรับปรุงตามวุฒิภาวะทางธรรมชาติ แต่ต้องการการฝึกหัดและการช่วยเหลือสนับสนุนจากผู้ใหญ่ เด็กจะได้จากการสอนในโรงเรียนก็ต่อเมื่อเด็กมีวุฒิภาวะดีพอแล้ว หรือเมื่อการสอนนั้นเป็นที่พอใจตาม - สัญชาติญาณทางธรรมชาติของเด็ก

Sarah Lon Hammond ^{๑๓} ได้ให้ความเห็นเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับสายตาของเด็กเล็กไว้ดังนี้คือ เด็กเล็กมักจะมีสายตายาว และจะค่อย ๆ ปรับสายตาให้มีจุดชัดในความห่างของตัวหนังสือที่จะอ่านได้ เด็กเล็กมักมองเห็นวัตถุสิ่งของไกล ๆ ได้ชัดเจน แต่เมื่อนำเข้ามาใกล้ของสิ่งนั้นจะพราเลี่ยน เด็กสามารถมองภาพในหนังสือที่วางบนโต๊ะได้ชัดเจนแต่อย่างไรก็ตาม เด็กก็ไม่สามารถมองเห็นตัวเล็ก ๆ ในภาพได้ชัดเจนนัก

การที่เด็กสามารถสังเกตเห็นความเหมือนและความแตกต่าง ตลอดจนสามารถเปรียบเทียบสิ่งที่เข้าคู่กันได้นั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมทางสายตาของเด็ก การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ในการหัดใช้สายตาและสามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ได้นั้นมีกิจกรรมที่ทำได้มากมาย กิจกรรมเหล่านี้อาจจะทำได้เป็นประจำวัน ในขณะที่เล่นหรือเรียน อาจจะใช้สายตาได้โดยใช้เครื่องมืออุปกรณ์และหนังสือต่าง ๆ ดังนี้ คือ

การชี้ให้เห็นข้อแตกต่างของสิ่งที่ทำได้โดย

๑. ให้เลือกสีเพื่อการระบายภาพ
๒. ให้เลือกกระดาษสีเพื่อตัดและแปะ

^{๑๓}

Sarah Lon Hammond, Ruth J. Dora Sikes Skipper and
Ralph L. Witherspoon, Good School for Young Children (New York:
Macmillan, 1963), p 246.

๓. ให้มีการพูดเกี่ยวกับสิ่งของต่าง ๆ เช่น เนื้อผ้า เป็นต้น

การจำทางสายตาอาจทำได้โดยกิจกรรมการเล่น เช่น เล่นซ่อนหาด้วยการจัดนักเรียนเป็นกลุ่มแล้วในขณะที่นักเรียนทุกคนหลับตา ครูให้นักเรียนคนหนึ่งออกไปจากกลุ่มพอเด็กลืมตาให้เด็กนี้กว่าใครที่หายไป หรืออาจจะใช้ให้เด็กมองดูสิ่งของต่าง ๆ ในการประกอบอาหารว่าขาดอะไรบ้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างสายตากับมือ อาจฝึกได้โดยให้เล่นรูปต่อ และงานไม้ง่าย ๆ เพื่อฝึกการใช้สายตาสำหรับเด็กในระยะนี้ ครูควรให้เด็กหัดกวาดสายตาโดยการดูภาพจากซ้ายมาขวา จากขวามาซ้าย จากข้างบนมาข้างล่าง จากข้างล่างไปข้างบน

Gesell ^{๑๔} ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางสายตาของเด็กกว่าสำหรับเด็กวัย ๕ ขวบ อาจมีปัญหาในการปรับสายตาให้เข้ากับกระดานดำ รวมทั้งการตัดสินใจต่าง ๆ จากไกลมาใกล้ หรือจากใกล้ไปไกล

Spaulding ^{๑๕} ได้ทำการวิจัยความเข้าใจภาพประกอบจุดสารของชาวเม็กซิโก โดยตัดภาพจากจุดสาร ๒๕๒ ภาพ เป็นภาพลายเส้นวาดเหมือนจริง ภาพพิมพ์จุดคัท และภาพแบบสไลด์ไลซ์นำไปสอบถามชาวคอสตาริกา และชาวเม็กซิโกที่มีการศึกษาน้อยให้ดูภาพและสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลให้กลุ่มตัวอย่างบอกว่าตนเห็นอะไรในภาพนั้น ผลการวิจัยปรากฏว่า

๑. ประสิทธิภาพเดิมของผู้ดูมีผลต่อการแปลความหมายของภาพเป็นอันมาก
๒. การพิจารณาคัดสินคุณค่าของภาพขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ดู
๓. ผู้ดูเข้าใจและพิจารณาภาพในส่วนที่เป็นรายละเอียดเป็นส่วน ๆ และเข้าใจเฉพาะบางอย่างเท่านั้นส่วนใหญ่มิเข้าใจ

---

^{๑๔} A. Gesell, Frances Ilg, and G.E. Bullis, Vision It's Development in Infront and Child. (New York : Paul V.Hoeber, 1948) P. 289

^{๑๕} Spaulding Seth, "Communication Potential of Pictorial Illustration," Audio-Visual Communication Review, 4(1960), 31.

๔. ถ้าสีในภาพนั้นเหมือนจริง ผู้ดูจะเข้าใจเนื้อหาของภาพถูกต้องขึ้น แต่ถ้าสีผิดไปจากความจริงผู้ดูมักเข้าใจผิด

การที่ผู้ดูพิจารณารายละเอียดเป็นส่วน ๆ ไม่เข้าใจความหมายของภาพทั้งนี้ก็อาจเป็นเพราะว่าลักษณะของภาพซึ่งเกิดจากความรับรู้ของช่างเขียนที่ใช้นั้นแตกต่างกับความรับรู้ของผู้ดู

John E. French ^{๑๖} ได้วิจัยเกี่ยวกับลักษณะของภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบว่าเด็กชอบภาพที่มีลักษณะซับซ้อน หรือภาพที่มีลักษณะง่าย ๆ และภาพที่เด็กชอบนั้นมีลักษณะเหมือนจับภาพที่ใหญ่ชอบหรือไม่ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ๓ กลุ่มคือ ครูโรงเรียนชั้นประถมศึกษา ๘๘ คนนักเรียนเกรด ๑ อายุ ๖ ปีจากโรงเรียน ๖ แห่งจำนวน ๑๘๒ คน และนักเรียนระดับอนุบาลและชั้นประถมศึกษาต่าง ๆ จำนวน ๕๔๔ คน ให้กลุ่มตัวอย่างดูภาพที่ละคู่รวม ๑๓ คู่ ภาพแต่ละคู่มีลักษณะซับซ้อนภาพหนึ่งและอีกภาพหนึ่งมีลักษณะง่าย ๆ ให้กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนบอกความชอบภาพใด

จากการวิจัยพบว่าคุณส่วนมาก ๘๕ % ชอบรูปภาพที่มีลักษณะละเอียดซับซ้อน ตรงกันข้ามกับนักเรียนเกรดต้น ๆ ส่วนมาก (๘๓ %) ชอบรูปแบบง่าย ๆ ส่วนนักเรียนเกรด ๕ มีแนวโน้มชอบภาพที่มีลักษณะละเอียดซับซ้อนนั้นคล้ายกับครู เด็กหญิงมีแนวโน้มชอบภาพง่าย ๆ มากกว่าเด็กชายในทุกระดับอายุ และเด็กที่มีฐานะวัฒนธรรมต่างกันก็เลือกภาพลักษณะเดียวกัน

แสดงให้เห็นว่าเด็กยังมีอายุน้อยยิ่งเลือกภาพลักษณะง่าย ๆ มากกว่าเด็กที่มีอายุสูงขึ้น เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าการรับรู้ของเด็กจะเริ่มจากรูปง่าย ๆ แล้วค่อยสลับซับซ้อนภายหลัง และในด้านการพิจารณาส่วนละเอียดหรือการรู้จักการจัดภาพที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของเด็กตามวัยด้วย

^{๑๖} John E. French, "Children Preferences for Pictures of Pictorial Pattern," The Elementary School Journal, ๕๓(๑๙๖๐), ๘๐ - ๘๕.

การวิจัยและการศึกษาคุณค่าเกี่ยวกับลักษณะของภาพประกอบหนังสือ

การวิจัยและการศึกษาคุณค่าเกี่ยวกับลักษณะของภาพที่เด็กชอบ

ได้มีการวิจัยศึกษาคุณค่าเกี่ยวกับลักษณะของภาพที่เด็กชอบอย่างกว้างขวางในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนจะได้นำมากล่าวเรียงลำดับเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างตามความชอบของเด็กในระบอบอายุที่แตกต่างกัน ดังนี้คือ

Amsden ^{๑๗} ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ลักษณะของภาพประกอบหนังสือภาพที่เด็กชอบ" มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบว่าเด็กชอบภาพลักษณะใดมากที่สุดต่างกันอย่างไร ผู้วิจัยได้ทดลองกับนักเรียนอนุบาลอายุ ๓ - ๕ ปี จำนวน ๖๐ คน เป็นนักเรียนชายและหญิงอย่างละเท่า ๆ กันจากโรงเรียนอนุบาล ๓ แห่ง โดยให้นักเรียนดูภาพลักษณะต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อการทดลองครั้งนี้ ๑๐ ภาพ ดังนี้คือ

๑. ภาพเขียนลายเส้นขาวดำ
๒. ภาพเขียนสีเดียว
๓. ภาพเขียนสองสี
๔. ภาพเขียนสามสี
๕. ภาพเขียนสี่สีเป็นภาพคล้ายของจริงตามธรรมชาติ
๖. ภาพเขียนสี่สีเป็นสีอ่อนทุกสี
๗. ภาพเขียนสี่สีเป็นสีเข้มทุกสี

---

^{๑๗} Ruth Helen Amsden, "Children's Preferences in Picture Story Book Variables," Journal of Education Research, 53(1960), 309.

๘. ภาพถ่ายชาวคำ
๙. ภาพเขียนเหมือนจริงสี่สี
๑๐. ภาพประติมากรรมสี่สี

เด็กแต่ละคนได้รับการทดสอบคนละ ๒ ครั้ง โดยเว้นระยะห่างครั้งแรกกับครั้ง
หลัง ๑ สัปดาห์ ให้ดูภาพทั้ง ๑๐ ภาพนี้แล้วตอบว่า ตนชอบภาพใ้มากที่สุด ปรากฏว่าผลการ
วิจัยครั้งนี้ คือ

๑. เด็กอายุ ๓ - ๕ ปี ชอบภาพไม่แตกต่างกัน
๒. เด็กทั้งชายและหญิงทั้งที่อ่านหนังสือเก่งต่างเลือกภาพลักษณะเดียวกัน
๓. เด็กมักเลือกภาพที่อยู่คานขวามากกว่าคานซ้าย
๔. ภาพสี่สีทั้งสี่อ่อนและสี่เข้มได้รับเลือกมากกว่าชาวคำ
๕. ภาพถ่ายชาวคำได้รับความสนใจมากกว่าภาพลายเส้นชาวคำ
๖. ภาพเขียนง่าย ๆ ที่สร้างจินตนาการได้ภาพความสนใจมากกว่าภาพถ่ายและ
ภาพเหมือนจริง
๗. ภาพที่สร้างจินตนาการจะได้รับความสนใจมากกว่าภาพเหมือนจริง
๘. เด็ก ๓ ขวบ ชอบภาพจริง เด็กอายุ ๕ ขวบชอบภาพเลียนแบบของจริง
๙. ภาพสี่สีได้รับความสนใจมากกว่าภาพ ๒ - ๓ สี

Rodriguez Bou^{๑๘} ได้ทำการวิจัยคล้ายกับ Spoulding^{๑๙} โดยทดลองกับ
เด็กประถมปีที่ ๒,๔ และ ๖ จำนวน ๒๔๙๖ คน ให้เด็กดูภาพที่มีเนื้อหาอย่างเดียวกัน แต่มี
ความแตกต่างในด้านารวาดที่คุณภาพสูง ผลการวิจัยปรากฏว่าเด็กชอบภาพเหมือนจริงมีแนวโน้มสูง
มาก

^{๑๘}Ibid.

^{๑๙}Spoulding Set, Op.Cit., PP. 31 - 46.

Rudisill^{๒๐} ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาเรื่องคุณภาพของภาพในด้านที่เกี่ยวกับสีที่เด็กชอบใน ค.ศ. ๑๙๕๒ โดยใช้ภาพวาดสีเหมือนจริง ภาพวาดสีไม่ใช้แบบเหมือนจริงและภาพวาดขาวดำให้เด็กดูแล้วเลือกภาพที่ชอบที่สุด ปรากฏว่าเด็กชอบภาพเหมือนจริงสี และชอบภาพวาดขาวดำมากกว่าภาพวาดสีแบบไม่เหมือนจริง เด็กโตจะชอบภาพเหมือนจริงมากกว่าเด็กเล็ก ผู้วิจัยได้ให้ความเห็นว่า ภาพที่ระบายสีจะช่วยให้มองเป็นจริงเป็นจังสมบูรณ์ขึ้น สีช่วยให้ภาพมีส่วนสำคัญ มีความเหมือนจริง มีชีวิตชีวาเพิ่มความประทับใจ เด็กชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ เด็กชอบภาพที่ได้สัดส่วน ภาพที่เหมือนจริงและภาพที่เหมือนชีวิตจริงไม่ว่าภาพนั้นจะระบายสีหรือไม่ระบายสีก็ตาม ความเหมือนจริงมีความสำคัญกว่าการระบายสี ความเหมือนจริงมีคุณค่าทางการศึกษามากที่สุด

Thomas Grifford^{๒๑} แห่งมหาวิทยาลัย มิชิแกน, Allen D. Calvin แห่งวิทยาลัย Hollins ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการชอบสีของเด็กในระดับอนุบาลถึงประถมปีที่ ๕

วิธีดำเนินการใช้ประชากร ๑๒๐ คน จากชั้นประถมศึกษา โดยแบ่งเป็นครึ่งหนึ่งทดสอบด้วยการให้ความแตกต่างของสีคำกับขาว และสีฟ้ากับสีเขียว โดยแยกเป็น ๑๐ หมู่ ระดับชั้นที่เลือกมี ชั้นอนุบาล ประถมปีที่ ๑ ประถมปีที่ ๒ ประถมปีที่ ๓ ประถมปีที่ ๔ และประถมปีที่ ๕ ในแต่ละหมู่จะมีประชากรทั้งชายและหญิงเท่า ๆ กัน ในตอนแรกให้หมู่ที่ ๑ ทดสอบเกี่ยวกับสีฟ้า และเขียวอ่อน โดยแบ่งครึ่งหนึ่งได้บัตรสีฟ้า และอีกครึ่งหนึ่งได้บัตรสีเขียว ส่วนที่เหลืออีกก็ทดสอบเช่นเดียวกัน แต่ใช้สีคำกับสีขาว

^{๒๐}Mabel Rudisill "Children's Preferences for Color V.S. Other Qualities in Illustration," Elementary School Journal, (April 1952.), PP. 444 - 451.

^{๒๑}Thomas L. Grifford and Allen D. Calvin, "Effect of Age on the Discriminative learning of Color & Brightness by Children," The American Journal of Psychology, Meresttal the University of Texas December(1958), PP. 766 - 767.

ผลการวิจัย จากผลการวิจัยที่แสดงมีพื้นฐานการทดลองหลักเกณฑ์และจำนวน
เปอร์เซ็นต์ของประชากรที่เลือกบัตรสีต่าง ๆ ปรากฏว่าในเด็กแต่ละชั้นไม่มีความแตกต่างกันใน
การเลือกสี ภาพสีได้รับความสนใจสูงสุดถึงร้อยละ ๗๕ ภาพขาวดำได้รับความสนใจสูงสุดร้อยละ
๕๘

สรุปผลการวิจัย ปรากฏว่าสีนั้นได้รับความสนใจจากประชากรทุกระดับชั้นมากกว่าสี
ขาวดำ เมื่อหาความมีนัยสำคัญจากประชากรในแต่ละชั้นแสดงว่า ไม่มีความแตกต่างกันในการ
เลือกสี

Gertrude^{๒๒} ได้วิจัยเรื่องค่าความสนใจที่มีต่อภาพประกอบหนังสือ โดยใช้ภาพ
ประกอบแบบเรียนชั้นเกรด ๒ จำนวน ๒ เล่ม เป็นภาพสีตั้งแต่ ๑ ถึง ๔ สี รวม ๘๕ ภาพมี
ขนาดเต็มหน้า ๔๘ ภาพ โดยตัดภาพออกจากหนังสือแล้วมาฉีกเป็นชุดเรียงตามลำดับก่อนหลังดัง
ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือที่ตัดมา นำภาพชุดนี้มาให้นักเรียนชายหญิงอายุ ๘ - ๑๑ ปี จำนวน ๑๕๐ คน
จากโรงเรียน ๒ โรงเรียนดูว่าตนสนใจภาพใดบ้าง

โดยมีความมุ่งหมายเพื่อสร้างหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องที่สามารถเป็นประโยชน์ต่อครูและช่วย
การตีค่าความสนใจของภาพเหล่านั้น เพื่อทราบจากปฏิกิริยาโต้ตอบของเด็ก จะได้นำมาปรับปรุง
หนังสือแบบเรียนให้มีคุณค่า นอกจากนี้เป็นประโยชน์ในการพิจารณาเลือกหนังสือ และภาพประกอบ
หนังสือโดยมีหลักเกณฑ์ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยนี้

สรุปผลการวิจัยปรากฏว่า หนังสือที่มีคุณภาพดีจะเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาที่ชักชวนผู้เรียน
สนใจอ่าน โดยเนาะรูปภาพจะเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้ครูได้นำมาสร้างความสนใจให้เด็กรักการอ่าน
หนังสือ จากการวิจัยหนังสืออ่าน ๒ เล่มนั้นได้รับความสนใจในค่านเนื้อหา เพราะมีภาพประกอบ
ที่มีชีวิตชีวา จึงประมาณคุณค่าของความรู้ และความสนใจที่ได้จากรูปภาพว่า สิ่งทีกระตุ้นความสนใจ
ในการอ่านที่ได้จากการเลือกเป็นอย่างไร หลักเกณฑ์ที่ได้มีดังนี้ คือ

^{๒๒} Whipple Gertrude "Appraisal of The Interest Appeal of Illus-
tration," The Elementary School Journal, 53 (1953), 262 - 269.

๑. ภาพประกอบที่มีขนาดเหมาะสม จะต้องมิลักษณะที่แสดงอาการคล้ายกับเคลื่อนไหวมีชีวิตจิตใจจะได้รับความสนใจสูง
๒. ภาพประกอบที่มีขนาดเหมาะสม จะต้องมิจุดสนใจในภาพและจุดสนใจจะต้องใหญ่สุดสุด มีความหมายง่าย ๆ ไม่มีรายละเอียดยุ่งยากซับซ้อน
๓. ขอบเขตของสิ่งที่ใช้ในภาพประกอบ ปรากฏว่าภาพหลายสีได้รับความสนใจว่าภาพขาวดำ ภาพที่มีสีอีกสีหนึ่งเพิ่มจากขาวดำ จะได้รับความสนใจว่าภาพที่มีสีธรรมชาติหรือภาพที่มี ๓ หรือ ๔ สี
๔. ขนาดโดยเฉลี่ยของภาพควรมีขนาดใหญ่ เพราะปรากฏว่าภาพขนาดใหญ่ได้รับความสนใจมากกว่าภาพขนาดเล็ก
๕. ในหนังสือที่มีภาพประกอบมากมักจะเป็นหนังสือที่ได้นื้อหามากกว่า หนังสือที่มีภาพประกอบน้อย
๖. รูปภาพที่มีเนื้อหาดตรงกับหัวข้อเรื่อง มักได้รับความสนใจมากกว่ารูปภาพที่ไม่ตรงกับหัวข้อ โดยเฉพาะที่แสดงถึงการเผชิญภัยที่ตื่นเต้นจะได้รับความสนใจมากกว่า

การวิจัยและศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณค่าของภาพ

เอส เจย์ ซามูเอลส์ (S. Jay Samuels)^{๒๓} ได้จัดห้องทดลองและศึกษาจากชั้นเรียนของเด็กประกอบกันจากห้องทดลองได้จัดเด็กนักเรียนอนุบาลมาเป็นสองกลุ่ม และให้เรียนอ่านหนังสือ ๔ คำด้วยกัน (เด็กชาย, เตียง, คนผู้ชาย, รถยนต์) ซึ่งคำเหล่านี้พิมพ์ในบัตรแข็งโดยให้มีภาพชุดหนึ่งและไม่มีภาพชุดหนึ่ง โดยการทดลองให้เรียนคำศัพท์สองชนิดนี้ ได้มีการทดลองความสามารถในการอ่าน ผลปรากฏว่าชุดที่ไม่มีรูปภาพสู้ชุดที่มีรูปภาพไม่ได้

Miller^{๒๔} ได้วิจัยเกี่ยวกับผลการอ่านที่ใช้ภาพและไม่ได้ใช้ภาพประกอบว่าจะมีผล

^{๒๓} Jay Samuel, "The Effects of Picture," The Educational Digest, 11 (1970), 44.

^{๒๔} Miller, loc.cit.

ต่างกันอย่างไร กลุ่มประชากรที่ใช้ในการทดลองครั้งนั้น ได้แก่นักเรียนเกรด ๑-๒-๓ ชั้นละ ๒๐๐ คนจากโรงเรียนประถมศึกษา ๓ แห่ง มีครูช่วยในการทดลอง ๑๕ คน แบ่งนักเรียนออกเป็นชั้นละ ๒ กลุ่ม เท่า ๆ กัน โดยใช้ข้อทดสอบวัดความสามารถในการอ่านสำหรับกลุ่มเกรด ๑-๒ และข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ สำหรับเกรด ๓ เพื่อแบ่งให้ทั้ง ๒ กลุ่มมีความสามารถพอ ๆ กัน

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่วางหนังสือแบบเรียนที่นักเรียนใช้เรียนอยู่ โดยให้กลุ่มแรกใช้หนังสือแบบเรียนตามสภาพปกติ ส่วนกลุ่มที่ ๒ ใช้หนังสือชุดเดียวกันกับกลุ่มแรก แต่ปิดภาพประกอบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหนังสือนั้นหมดทุกภาพ

การทดลองแบ่งออกเป็น ๒ ระยะ ระยะแรกให้ทั้ง ๒ กลุ่ม อ่านเรื่องคนละ ๓ เรื่อง เป็นเรื่องแบบเดียวกับทั้ง ๒ กลุ่ม และมีการทดสอบก่อนอ่านครั้งหนึ่ง และหลังจากอ่านจบแล้วทดสอบทันทีอีกครั้งหนึ่ง การสอนและการสอบกระทำในเวลาเดียวกันโดยครูคนเดียวกันทั้ง ๒ กลุ่ม

การทดลองระยะที่ ๒ ได้แก่ การทดลองให้อ่านหนังสือนั้นตลอดภาคเรียน ส่วนวิธีสอนและการทดสอบยังคงเป็นไปในทำนองเดียวกันกับตอนแรก

เมื่อนำคะแนนจากการทดสอบแต่ละครั้งของทั้ง ๒ กลุ่มมาเปรียบเทียบกันแล้ว ปรากฏว่ากลุ่มที่อ่านโดยไม่ดูรูปภาพทำความเข้าใจเรื่องราวได้ดีพอ ๆ กับกลุ่มที่อ่านโดยดูรูปภาพด้วย มีเดวิดสรุปว่า การอ่านเอาเรื่องในระยะเบื้องต้นไม่ขึ้นอยู่กับภาพประกอบ แต่ให้ความเห็นว่าเป็นเนื่องจากนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มทดลองนั้น เป็นนักเรียนในละแวกเดียวกันทั้งหมด และใช้หนังสือเพียงเล่มเดียว ข้อสอบที่ใช้วัดความเข้าใจก็ง่ายเกินไปจนไม่อาจจำแนกเด็กได้ดีพอ ทั้งนี้โดยมิได้ศึกษาถึงอิทธิพลของภาพประกอบในด้านอื่น ๆ เช่นความน่าสนใจ ความสนุกสนาน ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจให้เด็กอยากอ่าน

